

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association  
**APE**  
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH  
EBERT  
STIFTUNG**

# NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • AUGUST 2019 • NR.8 (162)

## Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Sorina Ștefăruță, redactor-coordonator

### TEMELE EDIȚIEI:

1. Vlad Lupan, *analist politic, fost Ambasador al Republicii Moldova la ONU*: Atunci când vorbim despre un Occident mai puțin implicat, am face bine să ne uităm în oglindă
2. Editorial de Mădălin Necșuțu, *reporter BalkanInsight.com*: „Chișinăul, pe nisipurile mișcătoare ale insecurității regionale”
3. Elena Mărcăz, *directoare a Centrului de Informare și Documentare (CID) NATO în Republica Moldova*: „Pentru a ne fortifica securitatea, avem nevoie de un mesaj consolidat și de o societate informată”
4. *Opinia expertului. Dionis Cenușa*: „Politica externă „echilibrată” a Republicii Moldova, axa Paris-Moscova și dosarul ucrainean”

### Importante, pe scurt



„Sprijinul oferit de UE Republicii Moldova se concentrează pe generarea unor beneficii tangibile pentru cetățenii din întreaga țară.

Din momentul investirii Guvernului Sandu, UE a observat voință politică veritabilă de a aborda reforme în domenii ce au un impact direct asupra vieții oamenilor, precum combaterea corupției și reforma electorală”. Declarația îi aparține lui Christian Danielsson, Directorul General pentru Politică Europeană de Vecinătate și Negocieri de Extindere din cadrul Comisiei Europene, care a venit la Chișinău pentru a reafirma angajamentul Uniunii Europene de a sprijini reformele inițiate de către actualul Guvern. Christian Danielsson s-a întâlnit cu Prim-ministra Maia Sandu, cu Președintele Igor Dodon și cu Președinta Parlamentului Zinaida Greceanii. Totodată, în cadrul unui eveniment public găzduit de Asociația Businessului European, oficialul UE a discutat, cu reprezentanții mediului de afaceri și ai societății civile, despre domeniile-cheie ale Acordului de Asociere, despre statul de drept și reforma justiției ca o garanție pentru democrație și pentru dezvoltarea afacerilor, despre avantajele Zonei de Liber Schimb și consolidarea unei economii care să aducă beneficii oamenilor, dar și despre rolul întregii societăți în susținerea parcursului european al Republicii Moldova.



Relația pe direcția estică pare să ocupe un loc semnificativ în agenda de toamnă a ministrului moldovean al Afacerilor Externe.

La 9 septembrie, Nicu Popescu s-a aflat la Kiev, unde a discutat cu omologul său Vadym Prystaiko despre securizarea frontierei de stat moldo-ucrainene, inclusiv pe segmentul transnistrean; despre facilitarea procedurilor de control la frontieră prin extinderea punctelor de control comun; despre protecția ecologiei râului Nistru, dar și despre liberalizarea transportului auto și a celui aerian. Nicu Popescu a salutat schimbul recent de prizonieri dintre Ucraina și Rusia și a reiterat faptul că Republica Moldova nu recunoaște așa-numitele alegeri organizate recent în Crimeea și Sevastopol. La două zile distanță, pe 11 septembrie, Nicu Popescu s-a aflat la Moscova, unde s-a întreținut cu omologul său rus, Serghei Lavrov. Pe agenda discuțiilor au figurat subiecte precum intensificarea relațiilor comercial-economice bilaterale; organizarea ședinței Comisiei interguvernamentale moldo-ruse pentru cooperare economică, problemele cu care se confruntă cetățenii moldoveni în lipsa unui acord de protecție socială cu Rusia, prioritatea retragerii trupelor ruse dislocate în regiunea transnistreană și relansarea dialogului privind retragerea și distrugerea munițiilor stocate la Cobasna.



„SUA au fost și sunt un susținător în promovarea valorilor și principiilor democratice în Republica Moldova, valorificate prin asistența și expertiza considerabilă oferite de la declararea independenței noastre”, a declarat Prim-ministra Maia Sandu la deschiderea „Zilelor Americii”, care se desfășoară în luna septembrie în diferite localități din țară. Ea a salutat ideea acestui eveniment, menționând că „este o oportunitate excelentă de a afla despre proiectele sprijinite de ani buni de Guvernul SUA, dar și de a cunoaște cultura, istoria și tradițiile poporului american”. La rândul său, Ambasadorul SUA la Chișinău, Derek J. Hogan, a remarcat rezultatele tangibile înregistrate de Republica Moldova grație relațiilor bilaterale cu SUA. „De la independența Republicii Moldova, SUA au investit mult pentru a contribui la consolidarea economiei, la lupta împotriva corupției și pentru a spori transparența și responsabilitatea”, a spus ES Hogan.

## Câte politici externe există astăzi la Chișinău?



### Sorina Ștefăruță

Prim-ministra Maia Sandu s-a aflat, săptămâna trecută, în prima sa vizită oficială în Statele Unite ale Americii. Șefa Executivului de la Chișinău s-a întâlnit cu Vicepreședintele SUA, Mike Pence, cu care a discutat prioritățile-cheie ale cooperării dintre Republica Moldova și Statele Unite, dar și cu alți oficiali americani. Maia

Sandu i-a povestit lui Mike Pence despre reformele demarate de Executiv și despre procesul de demontare a fostului regim politic, și a solicitat sprijinul autorităților americane, al FBI și CIA, în investigarea furtului bancar. La fel, a fost rezervat timp pentru întâlniri cu reprezentanții ai mediului de afaceri, ai societății civile și cu moldovenii stabiliți la Washington.

Din delegația Republicii Moldova, alături de alți membri ai Guvernului, a făcut parte și ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Nicu Popescu. El a zburat în Statele Unite direct de la Berlin, unde în zilele de 16-17 septembrie a întreprins o vizită de lucru, la invitația omologului său german Heiko Maas. Ca și în cazul altor vizite, din cele puțin peste două luni de când exercită funcția

► de ministru, la Berlin Nicu Popescu a vorbit despre faptul că avansarea țării noastre pe care integrării europene este prioritară, iar progresul de reforme ireversibil.

Drept dovadă, în cadrul unei dezbateri publice organizate de Asociația Germană pentru Politică Externă, ministrul Popescu a prezentat și reformele demarate de actualul Executiv, cu accent pe sectoarele-cheie: reforma justiției, consolidarea statului de drept, modernizarea infrastructurii, asigurarea securității energetice. Iar, înainte de toate, intenția de a consolida relațiile bilaterale cu statele din regiune, respectând prioritatea de bază a politicii externe - implementarea dinamică a Acordului de Asociere și avansarea în parcursul european a țării.

Toate bune, frumoase și, mai ales, clare și din partea Maiei Sandu, și din cea a lui Nicu Popescu. Toate bune, frumoase și clare până când moldoveanul X sau Y, revenit seara de la cules struguri sau porumb, nu deschide televizorul. De unde află că, în timpul vizitei întreprinse recent la Bruxelles, Președintele Igor Dodon i-a spus „râspicat” (iar intensitatea depinde de postul TV la care se dau știrile) Secretarului General al NATO că „Alianța nu va trece în Moldova...”. Și parcă spunea cineva acum vreo două zile că NATO nu mai este o amenințare, ci ne și ajută să scăpăm de tonele de pesticide ori să ne modernizăm armata, dar o spune Președintele. Iar Președintele știe mai bine decât un „oarecare” ministru...

Evident că totul este o metaforă. Dar, precum se știe, în orice metaforă există doar o doză de metaforă, restul e realitate. Iar realitatea ne arată că mesajele de politică externă emise de Chișinău oficial, mai ales în contextul actualei alianțe de guvernare, deseori sunt atât de contradictorii, încât generează un „borș” (citată din regretatul Viorel Mardare) nu doar în capetele moldovenilor, ci și în cele ale partenerilor externi. În ce măsură contribuie acest „borș” la consolidarea statului și a securității lui e greu de spus. Cert este că astăzi la Chișinău „se poartă” mai multe politici externe. Cine va înclina balanța, rămâne să vedem. Până una, alta, și Igor Dodon se pregătește să meargă în America. La Adunarea Generală ONU.

## Atunci când vorbim despre un Occident mai puțin implicat, am face bine să ne uităm în oglindă



**Vlad Lupan, analist politic, fost Ambasador al Republicii Moldova la ONU**

**Cu o experiență de peste 20 de ani în serviciul public și diplomatic, cu expertiză în probleme de securitate, dar și cu o perioadă în care a activat în societatea civilă, Vlad Lupan, fostul Ambasador al Republicii Moldova la ONU, a ales să rămână în Statele Unite după încheierea mandatului. Cu toate acestea, rămâne legat prioritar de Republica Moldova, motiv din care este un observator atent al vieții politice interne și externe a țării, vine cu sugestii în speranța că va fi auzit și este gata să pună umărul, fie și de la distanță, la schimbarea de acasă. Cum se vede, astăzi, Republica Moldova de peste Atlantic? Aflați din dialogul de mai jos.**

■ **Dle Lupan, cum se văd de peste Atlantic evenimentele recente de la Chișinău?..**

■ **Lucrurile se văd într-o anumită continuitate - cum era și de așteptat, de altfel. A fost creată o coaliție temporară pentru a scoate din viața publică un personaj politic compromis și controversat. Doar că, fiind formată din două componente ce nu pot să se înțeleagă prin definiție, alianța în cauză nu cred că va dura foarte mult și încă urmează să vedem cu ce rezultate se va solda această guvernare nu tocmai firească. Într-un fel, îmi amintește de coaliția dintre PPCD și Partidul Comuniștilor, care s-a terminat destul de trist pentru creștin-democrați și liderul lor. Totuși, pe moment, situația nu este total identică - nu există o coalizare totală dintre PSRM și ACUM.**

■ **Chiar a fost „răul” atât de mare, încât a meritat această coaliție de compromis?**

■ **Este o întrebare la care încă nu există un răspuns clar 100%. Pe de o parte, eu am criticat ideea acestei coaliții și rămân, pe alocuri, sceptic față de ea. Dar era singura modalitate de a-l scoate din joc pe Plahotniuc exact în acest moment. Pe de altă parte, dacă Blocul ACUM ar fi rezistat în Opoziție, pe**

termen lung lucrurile ar fi fost cu totul altele din perspectiva imaginii. Căci, într-o coaliție cu Igor Dodon - care este sprijinit de Rusia și nici nu ascunde acest lucru - imaginea are de suferit, iar asta înseamnă probleme în viitoarele alegeri și un semn de întrebare atât în țară, cât și peste hotarele ei. Am discutat cu mai multă lume, inclusiv cu foști colegi, cu prieteni ai țării noastre și ei sunt îngrijorați în continuare de această alianță dificilă.

### **A fost singura cale pentru a elibera Republica Moldova de un regim corupt**

■ **În același timp, alianța a fost susținută puternic de către partenerii externi...**

■ Cred că partenerii externi, ca și noi, înțelegeau că aceasta este singura cale pentru a elibera Republica Moldova de un regim corupt. Dar asta nu scade din îngrijorarea pentru viitorul nostru, dilema rămâne valabilă. În plus, schimbarea Puterii avea ca scop declarat curățarea Republicii Moldova și demararea unor reforme acceptabile pentru toți actorii implicați, dar mai ales pentru cetățeni. Nu am văzut, deocamdată - și nu cred că au văzut partenerii externi - să fi fost întreprinși toți pașii necesari pentru o asemenea schimbare, de la reforma justiției până la securității naționale.

■ **În contextul dat... au existat sute și mii de voci care au vorbit despre un soi de teorie a conspirației dintre marile puteri, în urma căreia am fost cedată Rusiei.**

■ Aceste zvonuri au fost lansate pe un canal telegram controlat de Kremlin, în particular, de o persoană din serviciile secrete rusești. Mi s-a confirmat și într-o investigație pe care am făcut-o împreună cu un jurnalist cunoscut din SUA - rușii au dorit să se creeze impresia că Republica Moldova a fost cedată Rusiei. Dar nu este adevărat, mai curând este o manipulare pentru a demoraliza oamenii și a le spune că Igor Dodon este singura opțiune de viitor, căci țara oricum a fost cedată... Lăsând la o parte teoriile conspirației, din perspectivă profesională și a experienței diplomatice pe care o am, pot să spun că împărțiri a la Ialta nu mai există. O vizită a reprezentatului UE la Moscova, ca să discute situația de la Chișinău, este

ceva firesc, europenii înțelegând bine că Federația Rusă are o influență enormă în țara noastră, inclusiv prin partidele politice pro-ruse, prin businessul rusesc și prin unele media. Altminteri... Uniunea Europeană nu este un corp uniform și nu are un singur șef, care decide dacă să ia Republica Moldova în UE ori, dimpotrivă, să o cedeze cuiva. Prin urmare, o asemenea cedare nu putea să aibă loc prin definiție. Dimpotrivă, conform datelor mele, această evoluție chiar a fost o coincidență, o aliniere a intereselor SUA, UE și Rusiei. Motivele au fost diferite pentru fiecare, nu și obiectivul. Pentru Rusia, bunăoară, dl Pahotniuc reprezenta o piedică în calea ascensiunii dlui Dodon. Îndepărtarea celui dintâi de pe arena politică însemna că votanții PD vor trece, destul de rapid, la PSRM. Iar pentru SUA și UE a contat obiectivul edificării unui stat de drept, implicit limitarea influenței Federației Ruse.

■ **O limitare care nu se prea observă, de altfel...**

■ Oamenii noștri preferă și înțeleg mai bine forța brută și implicarea directă. Asta arată Rusia și asta apreciază moldovenii, chiar dacă partea invizibilă a ecuației ne spune că economia Rusiei este egală cu cea a Italiei... Nu înseamnă că Rusia este slabă - nu a fost niciodată. În plus, a avut mereu capacitatea de a interveni militar, iar liderul neschimbat de aproape 20 de ani și nevoia rușilor de a se simți o națiune de care se ține cont a alimentat această percepție de putere... La cealaltă extremă se află Occidentul, cu regula că „este dreptul tău să faci cum vrei tu” - și asta inclusiv în politica externă. Și nu că nu ar fi fermi, însă ei se implică în măsură în care este dorită implicarea. Astfel, în activitatea mea, nu o dată mi s-a întâmplat să aud de la partenerii externi: noi bani avem, voi voință politică aveți? Aș zice chiar că nouă mai des ne lipsește voința politică, decât finanțarea. De aceea, cred că atunci când vorbim despre un Occident mai puțin implicat, am face bine să ne uităm în oglindă.

### **Problema este că jucătorii se cam bat cap în cap...**

■ **Uitându-ne în oglindă... Se împlinesc 100 de zile ale noii guvernări. Cum au fost ele? În aparițiile dvs. publice, inclusiv pe rețele, nu vă văd prea entuziasmat.**

■ Nu putem să fim entuziasmați, căci este clar că într-o coaliție cu socialiștii nu se pot întâmpla multe lucruri. Domeniul în care, poate, aș fi acționat eu diferit - unul cu impact asupra relațiilor cu UE și cu țările membre - este reforma justiției. Este un subiect fundamental, alături de combaterea corupției. Fără aceste două elemente Republica Moldova nu va fi în stare să atragă investiții așa cum ne-am dori noi și așa cum are nevoie economia țării. Respectiv, nu va crește bunăstarea cetățenilor, iar acesta este interesul național nr. 1, chiar dacă despre el nu se vorbește aproape deloc. Și nu mă refer doar la bani, ci la toate lucrurile de bază pentru o societate sănătoasă - medicină, învățământ, servicii. Doar așa cetățenii nu vor fugi din țară. Așadar, trebuie să ne concentrăm pe reformele interne, cu precădere pe domeniul justiției și, personal, i-aș fi sfătuit pe actualii guvernanți ca, pentru numirile-cheie din sector să fie instituită o comise neutră care să selecteze oameni pe criterii la fel de neutre și de profesionalism. În niciun caz pe criterii politice, însă. Metodologia nu este nouă, este pusă în aplicare în Ucraina și ar fi meritat cel puțin să încercăm. Altminteri, întrebările față de sistemul judecătoresc din Republica Moldova - în care avem oameni de la cinstiți la mai puțin cinstiți, inclusiv cei care au favorizat *laundromatul* rusesc - persistă. Și într-o zi ar putea să apară o altă persoană care să preia controlul asupra sistemului justiției, așa cum a făcut odată dl Plahotniuc...

■ **Cum se reflectă realitățile în cauză asupra relațiilor externe?**

■ Cred că partenerii noștri externi înțeleg că, în situația actuală, nu este posibil să obții rezultate 100%. Dar întrebările vizavi de curățarea sistemului rămân valabile. Căci, oricât de reușite ar fi acțiunile pe extern - și în prezent asistăm la eforturi de „recalibrare” pe exterior a țării -, nici Prim-ministrul, nici alți miniștri nu pot sta mereu la Bruxelles, București sau Berlin pentru a promova reformele de acasă. În plus, în timp ce un jucător (Guvernul) este focusat pe soluționarea problemelor pe intern și extern, celălalt jucător (Președintele) este implicat în pregătirea alegerilor.

■ **Apropo de aceasta, cine este azi jucătorul-cheie în domeniul politicii externe?**

■ Aș zice că există o distribuție neoficială - Prim-ministrul, ministrul de Externe și Președintele. Și noi mereu am avut această „dualitate”, Președintele dintotdeauna a avut un rol în politica externă, conform Constituției, fie că s-a implicat mai activ, fie mai puțin activ. Problema nu este în „câți” jucători avem, ci în faptul că astăzi ei se cam bat cap în cap. Este vizibil și chiar firesc - doar nu v-ați așteptat ca dl Dodon să se facă, peste noapte, proeuropean și să renunțe la relația cu Rusia, iar dna Sandu să renunțe la integrarea europeană! Altă întrebare este pe ce domenii i se dă dlui Dodon libertate de acțiune. Căci, această distribuție convențională și, aparent, logică, de care vorbeam mai sus, poate servi strict la creșterea capitalului lui politic în prag de alegeri prezidențiale. Nu poți să-i interzici unui președinte să facă acest lucru, ar fi un nonsens, însă o coordonare minimă, de principiu, între Președinție și Externe ar fi necesară. În caz contrar, divergențele o să crească.

### **Bunăstarea nu se construiește din asistență**

■ **Totuși, se observă o schimbare de nuanțe, recent dl Dodon a fost și la NATO...**

■ Dl Voronin tot intra la NATO, dar asta nu înseamnă absolut nimic. Cum am mai spus, spre deosebire de Federația Rusă, organismele occidentale nu intră cu forța pe teritoriul unui alt stat, totul depinde de voința politică din țara respectivă. NATO ar fi interesată să coopereze cu Republica Moldova, dacă ar exista interes și din partea țării noastre în acest sens. Altminteri... de ce să cheltuie bani cu Republica Moldova, când ea nu este importantă nici din punct de vedere economic, nici din cel geografic? Singura noastră importanță vine din perspectiva aflării țării lângă Ucraina, care se confruntă cu o agresiune militară din partea Rusiei, și de România, în ale cărei baze militare se află instalații americane. Putem să ne credem buricul pământului - toate statele se cred astfel, la o adică -, dar asta nu schimbă realitatea.

■ **Cu ce se va solda această competiție dintre Guvern și Președinție?**

■ Cred că, pur și simplu, trebuie să acceptăm ideea că există două componente mai mult sau mai puțin incompatibile. Drept urmare, Guvernul - care deține mai multe resurse, dar și are mai multe angajamente - să-și promoveze consecvent poziția: mai nuanțat, mai specific,

cu mai multe explicații și argumente. Și aici ar putea fi implicați mai puternic ambasadorii Republicii Moldova, a căror misiunea este de a promova interesul național al țării și de a obține sprijinul partenerilor; dar ar putea fi implicată și diaspora care, ne-am convins inclusiv în ultimele luni, este gata să pună umărul la schimbarea de acasă. Toate acestea, bineînțeles, fără a uita că nu putem sta la infinit cu mâna întinsă. Bunăstarea nu se construiește din asistență, însă asistența este necesară pentru a realiza reforma internă, care să conducă la bunăstare. Acesta și este impactul direct a politicii interne asupra celei externe.

■ **Care este impactul contextului regional pentru Republica Moldova?**

■ În plan regional aș zice că predomină două elemente de bază - cel geopolitic și cel anticorupție. Republica Moldova are doar doi vecini și, din fericire, au trecut timpurile când Chișinăul se comporta ca un pitic ce se răstrea la doi giganți. Astăzi, ca și acum zece sau 20 de ani, cooperarea cu Ucraina și cu România sunt extrem de importante. România este primul nostru vecin din UE. Ucraina este singura barieră naturală dintre noi și Federația Rusă, cu tendințele ei expansioniste. De aceea, dacă e să recomand ceva în plan regional, aș sugera stabilirea unui parteneriat strategic cu Ucraina. Chiar dacă, periodic, oficialii de la Chișinău se temeau că integrarea noastră europeană va fi trenată de un tandem cu Ucraina, în cele din urmă UE va calcula reușitele fiecărei țări... Iar celălalt parteneriat strategic trebuie stabilit cu România, cel puțin pe domeniul securității. Este o recomandare pe care am făcut-o încă în 2009. Dar, pentru că este nevoie de votul Parlamentului în asemenea cazuri, iar majoritatea necesară nu a existat și nu există astăzi, nu avem nici parteneriate.

### **Vizita Maiei Sandu în SUA este un semnal pozitiv**

■ **Ați pomenit de securitate. Care sunt cele mai mari provocări în acest sens?**

■ Sunt unul dintre autorii Strategiei de securitate a Republicii Moldova, votată de Parlament în 2011. Și în acest document, la capitolul „riscuri de securitate”, pe primul loc e plasată sărăcia. Căci din cauza sărăciei, înainte de toate, din 1989 până în prezent din această țară au fugit circa două milioane

de oameni, iar populația a scăzut de la 4,5 milioane la vreo 2,5. Nu este o abordare convențională, tradițională a securității, în sensul de amenințări militare, dar nu înseamnă că este mai puțin importantă. Bunăoară, obișnuim să ne uităm la domeniul sănătății ca la unul ce nu are conexiune cu securitatea. În realitate, conexiunea este directă, căci o societate bolnavă nu va putea să-și apere nici din punct de vedere militar țara. Iar la această listă se adaugă securitatea energetică, informațională, economică și, mai nou, cea alimentară, plus conflictul transnistrean și corupția. Căci, în vremurile vechi, dacă reușea să mituiești străjerul ce păzea poarta, puteai cuceri întreg orașul. Astăzi, de aceeași manieră, dacă mituiești o persoană ce controlează instituțiile unui stat, poți influența după bunul tău plac situația din întreg statul. Așadar, într-un șanț logic, securitatea e parte a bunăstării. Și aș zice că securitatea mai curând este influențată de forța sistemului judiciar sau a celui medical și social, decât de forța militară.

■ **În zilele de 18-19 septembrie, Prim-ministra Maia Sandu s-a aflat în Statele Unite, unde a avut mai multe întrevederi cu înalți oficiali americani. Rezultatele anunțate cuprind un spectru larg de subiecte: de la angajamentul de a susține în continuare Republica Moldova și a-i oferi asistență până la implicarea SUA în investigarea fraudei bancare. Despre ce ne spune, de facto, această vizită?**

■ Fără îndoială, este un semnal pozitiv. Este o confirmare a sprijinului oferit de guvernarea republicană de la Washington pentru dna Prim-ministră Maia Sandu și Blocul ACUM, pe care ea îl reprezintă. În același timp, pentru parteneri noștri americani a fost o oportunitate de a evalua situația de acasă de la sursă - o situație complicată din perspectiva unui parteneriat temporar cu un actor politic cu interese diferite, Președintele Dodon. Nu în cele din urmă, a fost și o evaluare a priorităților pentru viitorul imediat. În concluzie, mesajul actualii administrații americane este un semnal de sprijin nu doar pentru o componentă a Guvernului de la Chișinău, ci și pentru întreaga țară. Sperăm să vedem acest mesaj tradus în acțiuni concrete.

■ **Vă mulțumim pentru interviu.**

**Sorina Ștefăruță**

## Editorial

# Chișinăul, pe nisipurile mișcătoare ale insecurității regionale

**Mădălin Necșuțu,**  
reporter *BalkanInsight.com*

**C**u o anvergură redusă pe plan regional, dar și cu probleme intrinsece cauzate de interminabilele lupte politice interne, Republica Moldova rămâne în aceeași zonă cenușie din punctul de vedere al securității. Pe termen scurt și mediu, este greu de crezut că multe se vor schimba din această perspectivă, iar proximitatea față de frontierele UE și NATO plasează în continuare Chișinăul într-o zonă-tampon dintre spațiul euro-atlantic și o Rusie cu tot mai pronunțate accente militariste în regiunea Mării Negre. Acest lucru ar trebui să pună și mai mult în gardă Republica Moldova, căci toate turbulențele securitare din regiune, precum și o deficitară exprimare la nivel de politică externă, mențin țara pe adevărate nisipuri mișcătoare.



Dezbinarea ideologică de la nivel societal este proiectată și la nivel de leadership, prin inabilitatea conducerii țării de a formula o politică externă clară într-un context ce devine din ce în ce mai votabil. Cu toate acestea, tabloul nu este complet sumbru, ci mai degrabă unul interactiv, în care jucătorii ce împart puterea executivă își dezvoltă pozițiile, se așază la masa de joc și încercă, fiecare, să-și impună obiectivele politice.

### **Tactica struțului care bagă capul în nisip**

Forțele proeuropene caută apropierea de UE, ca urmare firească a semnării Acordului de Asociere în iunie 2014, dar și o conlucrare pe plan militar cu NATO, prin misiuni și exerciții comune. În același timp, forțele naționaliste și pro-ruse rămân ancorate într-o paradigmă de tip sovietic, potrivit căreia cele două blocuri s-ar situa pe o poziție contrară intereselor Republicii Moldova. Tactica struțului care bagă capul în nisip, formulată conceptual drept „neutralitate”, plasează Chișinăul undeva „in limbo”, așa cum sunt denumite în argoul internațional statele indecise asupra viitorului lor. Toate aceste disfuncționalități la nivel de conducere, în prezent acoperite de Președintele Igor Dodon și Partidul Socialiștilor pe stânga,

și Blocul ACUM pe centru-dreapta, au un impact major asupra eforturilor statului de a enunța și a urmări obiective de politică externă clare, consecvente și mai ales predictibile măcar pe termen mediu.

Dacă ar fi să le luăm cronologic, de la începutul lui 2019, putem observa o serie de momente-cheie în care actorii politici pro-ruși și cei proeuropeni au încercat diverse mutări în plan extern. Pe 15 februarie, Președintele Igor Dodon a mers la Conferința de Securitate de la Munchen, unul dintre cele mai importante evenimente anuale din domeniul securitar. Acolo, el a vorbit oficial de politica lui „și, și” sau „sau, sau” - totul ambalat în „pachetul comprehensiv pentru Moldova”. Acest concept inedit în formulare, dar clădit pe calapodul unor idei reșapate, ar fi trebuit să rezume așa-numitul concept de „neutralitate permanentă” și relații

bune cu Estul și cu Vestul. Sau așa-numita tactică a „vițelului blând cu două mame”, preluată de la ex-președintele comunist Vladimir Voronin... Totodată, în privința regiunii separatiste transnistrene, Igor Dodon propunea o rezolvare a conflictului prin implicarea mai activă a actorilor internaționali din acest dosar. Pe scurt, o conferința de pace internațională în cadrul căreia va fi identificat modelul reglementării transnistrene. Ceea ce este interesant la acest aspect formulat de președintele socialist este „timing”-ul ales - și anume, 2020, an cu alegeri prezidențiale în care acesta va concura pentru un an doilea mandat.

### **Politica externă, în logica intereselor de politică internă**

De facto, politica externă a Republicii Moldova este formulată de către șeful statului în logica propriilor sale interese de politică internă. Mai mult, actorii internaționali - evident, cei occidentali, Rusia neavând tradiția de a se implica în reconstrucții post-conflict - vor veni, în viziunea lui Igor Dodon, să contribuie, în următorii 10-15 ani, cu bani la refacerea regiunii. Astfel, dintr-o mișcare prezentată drept un obiectiv de politică externă, Dodon ar urma să tragă cel puțin două

dividende: 1) ca cel care a rezolvat acest dosar complicat și 2) infuzând în numărul total de votanți din țară circa peste 300.000 de cetățeni cu drept de vot de stânga, ceea ce ar înclina decisiv balanța politică. Pe scurt, o reeditare a Memorandumului Kozak din 2003, care propunea un rol mai mare de decizie internă pentru Tiraspol, dar și pentru Comrat. Unul care, la nevoie, să anuleze orice avânt spre UE, contrar intereselor Moscovei în regiune...

Geografic vorbind, de la începutul mandatului său, Igor Dodon a efectuat peste 30 de vizite în Rusia. Au urmat și alte state, din Asia și Orientul Mijlociu, acolo unde nu a rezolvat nimic din punct de vedere economic. Însăși realitățile economice sunt altele - Republica Moldova a atins deja borna de 70% din exporturi îndreptate pe piețele UE. Dar, în ciuda acestor realități, țara a devenit, din prima zi a lui 2019, membră cu statut de observator a Uniunii Vamale - structură în care a fost băgată de Igor Dodon, fără a avea mandatul fostului Guvern. Astfel de episoade, alături de alte acțiuni și declarații inflamatorii din trecut, i-au adus Președintelui Dodon o izolare în plan internațional, când nici UE, SUA sau vecinii România și Ucraina nu au dorit să stea de vorbă cu el.

Printr-un corolar de acțiuni ostile, dar și prin impresia pe care a lăsat-o pe plan extern - precum că ar fi doar un purtător de proiect politico-militar al Moscovei la Chișinău - Igor Dodon s-a autoizolat, iar odată cu aceasta s-a autoizolat și Republica Moldova. Recentă sa vizită la Bruxelles, la începutul lunii septembrie curent, nu a făcut decât să-i întărească această etichetă. Șeful statului a mers și le-a vorbit omologilor din UE despre, bunăoară, intențiile declarative ale Moscovei de a elimina treptat munițiile din depozitul de la Cobasna din Transnistria - o mișcare foarte vagă în detalii și făcută cu scopul de a mima deschidere privind posibilitatea retragerii, vreodată, a trupelor din regiune. O dorință a Chișinăului formulată tot mai vocal în ultimii ani de la tribune internaționale. Astfel, Moscova i-a oferit lui Dodon un mandat - să poarte acest mesaj la Bruxelles din partea sa pentru a tatona poziția europenilor pe acest subiect.

### ***O continuă forțare a limitelor***

Dacă, în timpul ex-Cabinetului Filip, prerogativele lui Igor Dodon au fost reduse la minimum, odată cu debarcarea PD de la guvernare șeful statului este într-o continuă forțare a limitelor în materie de politică internă și externă. Astfel, el a creat mai multe organisme paralele, denumite generic „consilii”, care nu sunt decât niște „ministere din umbră” prin care încearcă să-și exercite puterea executivă. În paralel, el încearcă să pună într-un con de umbră Cabinetul Sandu pe diverse dosare majore - în special, pe cel al relației cu Rusia și al raporturilor economico-politice ce decurg din aceasta.

În același timp, Blocul ACUM încearcă să readucă statul în matca firească a relațiilor cu partenerii internaționali, cu precădere UE. Derapajele democratice, de la adoptarea votului mixt în iunie 2017 și până la anularea rezultatelor alegerilor pentru

Primăria Chișinău în iunie 2018 - au făcut din PD un partid nefrecventabil la nivel european, fapt ce a atras după sine suspendarea fondurilor Bruxellesului alocate Chișinăului. Noul Guvern, imediat după instalarea sa în iunie 2019, s-a angajat să repare podurile șubrezite cu toți jucătorii internaționali de care Republica Moldova este legată și de care are nevoie. Vizitele Premierii Maia Sandu la Bruxelles și la București au readus în țară finanțările. Astfel, potrivit datelor oferite de Ministerul Finanțelor, se așteaptă intrări de peste 150 de milioane de dolari de la UE, FMI, Banca Mondială și România.

De asemenea, Prim-ministra Maia Sandu a obținut acceptul Bucureștilor pentru cel mai mare împrumut oferit până acum Republicii Moldova de către România - 200 de milioane de euro. Iar faptul că, imediat după instalarea sa în funcție, Maia Sandu a fost primită la București și Kiev denotă, din partea cancelariilor vecine, dorința unui dialog doar la nivel de putere executivă, cu șefa Guvernului de la Chișinău, nu și cu șeful statului. Semnalul este cât se poate de clar, în ciuda imixtiunilor Președintelui - preponderent imagologice - pe dosare de politică externă, gestionate de Guvern.

### ***Agitații, șicane și mișcări sinusoidale***

Mai mult, Igor Dodon și-a arătat limitele și în negocierea acestor dosare - de fapt, și-a dovedit măsura relațiilor cu Moscova. Căci, încă de când a venit la putere, pe final de 2016, el nu a reușit să scadă prețul foarte mare, de 237 USD per metru cub, pe care Chișinăul îl plătește „Gazprom” pentru gaze. Nici relațiile sale personale, nici cele zodiacale cu mai-marii de la Kremlin nu l-au ajutat să obțină rezultatele scontate.

Cu toate acestea, actualul Executiv a dat semne că vrea să aibă o relație civilizată și cu Rusia. Faptul a fost consemnat de recentă vizită la Moscova a ministrului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Nicu Popescu. El a atins toate punctele sensibile de pe agenda bilaterală: de la prețul gazelor la staționarea trupelor rusești în Transnistria sau la situația moldovenilor din Rusia. Cel mai probabil, după vizita lui Nicu Popescu, și Prim-ministra Maia Sandu va merge în vizită oficială la Moscova pentru o întrevvedere cu omologul său rus, Dmitri Medvedev. O astfel de mișcare ar sparge monopolul imagologic, pe care Președintele Dodon încearcă să-l construiască intens pe parcursul ultimilor ani - acela de a părea singurul pilon de legătură al Chișinăului cu Moscova.

Sunt agitații și șicane pe probleme de politică externă care denota faptul că Republica Moldova nu a normalizat încă relațiile nici cu Estul și nici cu Vestul. Doar că la nivel guvernamental lucrurile încep să se așeze pe un calapod al normalității, în timp în zona prezidențială mișcările sinusoidale ale Președintelui nu creionează previzibilitate în formularea unor politici coerente în raport cu proximitatea Republicii Moldova și cu nevoile de securitate ale Chișinăului într-un context regional tot mai turbure...

# Pentru a ne fortifica securitatea, avem nevoie de un mesaj consolidat și de o societate informată

**Elena Mârzac, directoare a Centrului de Informare și Documentate (CID) NATO în Republica Moldova**

În actuala ediție a Buletinului Informativ, numele Alianței Nord-Atlantice este pomenit de mai multe ori, iar contextul în care apare acesta este cam același: la început de septembrie, Cartierul General al NATO a găzduit vizita Președintelui Republicii Moldova. Igor Dodon s-a întâlnit cu Secretarul General al Alianței, Jens Stoltenberg, și chiar au făcut declarații comune pentru presă. E-adevărat că declarațiile au trădat o anumită tensiune și... disensiune. Dovadă și titlurile apărute post-vizită în presa afiliată socialiștilor, care a ținut să titreze faptul că șeful statului rămâne intransigent vizavi de cooperarea țării noastre cu NATO. Cum se văd lucrurile din perspectiva unui om care, de ani buni, se ocupă de informarea publicului despre numeroasele aspecte ale cooperării cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord aflați din interviul cu Elena Mârzac, directoarea Centrului de Informare și Documentate (CID) NATO în Republica Moldova.

■ Doamnă Mârzac, opiniile după vizita dlui Igor Dodon la NATO au fost diverse - de la faptul că ar fi o formalitate până la cele care vorbeau de o schimbare de atitudine din partea șefului statului față de cooperarea cu Alianța. Care sunt, din punctul dvs. de vedere, dedesubturile acestei vizite - dacă ele există, desigur?

■ Cred că recenta vizită a dlui Președinte la NATO a fost determinată de o serie de



circumstanțe la nivel național, regional și chiar internațional, iar scopul lui a fost să demonstreze că într-adevăr promovează o politică echilibrată între Est și Vest, mai ales că exact în acea perioadă s-a întâlnit și cu oficiali din Uniunea Europeană. Nu este prima sa vizită la NATO, în schimb, este pentru prima dată când s-a întâlnit cu Secretarul General al organizației. Cu toate acestea, cred că a fost o vizită formală și de curtoazie, pentru a reitera mesajul că Republica Moldova este o țară neutră și că așa va rămâne - acesta a fost firul roșu din discursul său. A insistat pe el deși, în toate discursurile oficialilor NATO - fie că se întâmplă la Chișinău, fie la Bruxelles - faptul că Alianța respectă independența, integritatea și neutralitatea țării noastre este menționat în mod expres. Tocmai de aceea, aș zice că a fost un mesaj pentru publicul larg. Căci atât la nivel de Președinție, cât și la

nivel de Guvern importanța colaborării cu NATO (în egală măsură ca organizație sau cu țările membre) este conștientizată pe deplin. Pentru că NATO este cea mai importantă organizație internațională care ne oferă sprijin în reformarea sectorului de securitate și de apărare. Nu există un alt partener strategic major care să ne ajute în acest sens.

**Decizia trebuie să fie luată de popor, iar poporul trebuie informat corect**

■ Ce ar soluționa, în acest caz, consfințirea în Constituție a neutralității permanente a țării, asupra căreia insistă atât de mult șeful statului?

■ Încin să cred că această neutralitate permanentă - o adevărată idee fixă pe

care, de câțiva ani încoace, încearcă să o promoveze și Președintele Dodon, și Partidul Socialiștilor - este mai mult o solicitare din partea Federației Ruse. Și este una cel puțin absurdă, de vreme ce ne lipsește cu desăvârșire criteriul numărul 1 ce ne-ar confirma statutul de neutralitate permanentă - să nu existe trupe străine pe teritoriul național. Iar ele există și tocmai ale Federației Ruse sunt!.. În plus, la acest subiect cred că trebuie să fie consultat și poporul, dar, înainte de asta, să li se explice oamenilor, corect și obiectiv, ce ar însemna neutralitatea permanentă și ce alte soluții de asigurare a securității naționale există. Fără mesaje-sperietori, fără manipulare. Mă tem că, acum, nu există condiții pentru un asemenea referendum.

**■ Totuși, dacă e să ne uităm la popor, balanța înclină în favoarea celor care, mai mult sau mai puțin, sunt împotriva NATO - atât aderare, cât și cooperare. Ce ar trebui să știe cetățenii despre acești 25 de ani ai Parteneriatului pentru Pace, la care Republica Moldova este membră și care au fost celebrați recent, în vară?**

■ În acești 25 de ani, Republica Moldova a înțeles valoarea relației cu NATO în sensul apropierei de comunitatea euro-atlantică, dar și al fortificării instituțiilor de securitate și de apărare, folosind standardele și programele oferite de țările-membre ale Alianței. Suntem un stat neutru, însă aceasta nu presupune izolare și nici pasivitate. Suntem membri ai ONU, participăm și noi la asigurarea securității regionale și, de ce nu?, internaționale prin prezența militarilor noștri în Misiunea ONU de asigurare a păcii în Kosovo. Este deja al zecelea contingent și din asta are de câștigat și țara, și militarii, care își dezvoltă capacitățile profesionale și au și un venit financiar. De asemenea, prin varii programe, este îmbunătățită infrastructura frontierei, sunt consolidate mecanismele de combatere a traficului de persoane și droguri, a spălării banilor, a crimei organizate, a atacurilor cibernetice și teroriste. Beneficiem de

sprijin în reformarea armatei, pentru ca aceasta să devină o forță militară modernă, mobilă și eficientă, compatibilă cu cele din țările NATO. Militarii noștri au parte de instruire, a fost introdus controlul civil asupra forțelor armate și, astfel, Republica Moldova devine, treptat, un partener mai credibil.

**■ Nu se vorbește, nu auzim sau nu dorim să auzim despre aceste realități?**

■ Problema este politizarea excesivă a subiectului. În plus, percepția cetățenilor e bazată pe reminiscențe sovietice, puternic impregnate în mentalitatea noastră și e intoxicată zilnic cu mituri despre NATO. Aceste mituri sunt alimentate din greu de Federația Rusă prin intermediul posturilor TV retransmise pe teritoriul Republicii Moldova, al mass-media locale ce face partizanat politic și al politicienilor pro-Kremlin. Așa se face că NATO este unul dintre principalii actori vizați de războiul informațional rus, în care Alianța este prezentată ca o structură militară agresivă dirijată de SUA, care promovează o politică războinică și expansionistă, și dorește adâncirea divizării între fostele state sovietice; iar Republica Moldova e forțată să adere la NATO, inclusiv ca o condiție a integrării europene. În paralel, se transmite mesajul că Republica Moldova are un guvern incapabil; că, fiind un stat neutru, nu are nevoie de forțe armate ori că acestea sunt slabe, și că țara ar putea supraviețui doar într-un parteneriat cu Federația Rusă. Totul, pentru a slăbi și așa fragila unitate internă. Iar Rezultatul nu se lasă mult așteptat: circa 50% din cetățeni identifică NATO cu agresiune și probleme, și nu au încredere în propria țară.

**Vom reuși doar având un mesaj comun consolidat**

**■ Care este informația ce ar putea contrabalansa acest război informațional?**

■ Ar trebui să le spunem oamenilor, din nou și din nou, că NATO ne-a ajutat să

distrugem tonele de pesticide, rămase în diverse localități ale republicii încă din perioada sovietică. Iar astfel a contribuit la ameliorarea securității ecologice și la îmbunătățirea calității vieții oamenilor, prin curățarea solului și a apei. Datorită unui proiect NATO avem și un laborator de depistare a pesticidelor în alimente. Le-aș mai spune despre proiectele în care autoritățile au fost instruite să facă față dezastrelor naturale sau antropogene; cele de fortificare a apărării cibernetice și de dezvoltare a capacităților de combatere a riscurilor agenților biologici; despre Programul „Știința pentru pace”, în cadrul căruia experți, savanți și cercetători din Republica Moldova cooperează cu omologii lor din țările-membre NATO pentru a rezolva diverse probleme de securitatea în domeniul civil, al tehnologiilor sau al inovării. Sau despre proiectul intitulat Telemedicină, care a dezvoltat un sistem de telemedicină multinațional, care le permite specialiștilor din medicină să ofere recomandări în timp real persoanelor din situații de urgență sau zone de conflict.

**■ Cine ar trebui să răspândească acest conținut impresionant? Căci opinia oamenilor poate fi influențată prin comunicare directă și permanentă, astfel încât ei să înțeleagă că securitatea nu este o chestiune abstractă și unilaterală.**

■ O problemă ține de faptul că se discută puțin la nivel de decidenți politici. Mai mult, avem mesaje distorsionate și chiar mesaje duble: una vine de la Președinție, alta de la Guvern și chiar în interiorul Cabinetului de miniștri avem poziții diferite. Deci, nu există o voce unică la acest subiect, iar fără această voce orice acțiune de comunicare este pură aventură. În plus, asemenea gen de comunicare este obligația guvernelor, care trebuie să dea tonul pentru a atrage societatea civilă, mass-media, mediul academic, instituțiile statului. Pentru aceasta însă - și aici este momentul cel mai important - trebuie să decidem unde dorim să ajungem, care e finalitatea. Doar așa vom putea explica oamenilor



de ce avem nevoie de consolidarea capacităților de apărare, de armată profesionistă sau de forțe armate, în general... Vom reuși doar având un mesaj comun, nu unul dublu sau triplu, care dezorientează cetățenii.

■ ***Dată fiind conjunctura politică de la Chișinău, respectiv viziunile (încă) diferite ale ramurilor Puterii, mesajul comun pare să se amâne. În acest context, care sunt perspectivele de viitor? Ori fiecare își va implementa prioritățile pe zona sa?***

■ La CID NATO, al cărui obiectiv prioritar este să informeze publicul, urmărind atent toate evoluțiile. Din informația publică ne care dispunem, nu există semnale că parteneriatul cu NATO ar putea fi stopat. Dimpotrivă, cred că se va pune accent pe dezvoltare și pe aprofundare. Acest fapt a fost confirmat inclusiv de ministrul de Externe și de dna Prim-ministru, atunci când au vizitat ei NATO. În același timp, cred că își va spune cuvântul și principiul de politică echilibrată. Adică, Republica Moldova va ține cont și de reacția Federației Ruse în dialogul său cu Alianța. Însă, în cele din urmă, gradul de deschidere și de angajament în cooperarea cu NATO va depinde de Republica Moldova. Nici la Bruxelles, nici la Chișinău nu se discută despre aderarea țării noastre la NATO, ci doar despre intensificarea parteneriatului. NATO are nevoie, prioritar, de parteneri stabili în vecinătatea sa. În acest context, sperăm că nu se va uita de contextul regional. Amenințările de securitate națională demult nu mai sunt „liniare”; ele sunt transfrontaliere, fie că vorbim de conflicte militare, fie de pesticide, terorism sau migrație. Și nici țările mari, mite una mică precum suntem noi, nu își pot rezolva de sine stătător aceste probleme. Tocmai de aceea este bine să se acționeze în comun. Între Chișinău, Kiev și Tbilisi deja există inițiative comune de a răspunde războiului hibrid și e păcat să nu fie valorificate.

■ ***Vă mulțumim pentru interviu și vă dorim succes.***

**Sorina Ștefăruță**

## Opinia expertului

# Dionis Cenușa: Politică externă „echilibrată” a Republicii Moldova, axa Paris-Moscova și dosarul ucrainean



***Politica externă „multipolară” promovată de Chișinău, în sensul actorilor ce o instrumentează, dar mai ales al diferenței de mesaje lansate pe exterior de către respectivii actori, este urmărită cu multă atenție de către analiști politici. Vă propunem, în acest sens, o ultimă analiză semnată pentru Info-Prim Neo de Dionis Cenușa, în care el face conexiunea între „politica echilibrată” a Președintelui Igor Dodon și realitățile geopolitice actuale din regiune.***

Echilibrarea politicii externe a Republicii Moldova pare să devină elementul esențial al mandatului Președintelui Igor Dodon, care expiră în toamna lui 2020. În calitate de frunțas al forțelor pro-ruse și în lipsa vreunei rezistențe serioase pe tărâmul politicii interne, Președintele este determinat să influențeze parametrii politicii externe în direcția unui „parteneriat strategic” cu Rusia. Cu excepția unor alegeri anticipate,

deocamdată incerte, nimic altceva nu este în stare să tempereze dorința acestuia, aflată în plin proces de materializare, de a ridica profilul Rusiei în configurația priorităților naționale. În acest spirit, eforturile de integrare europeană sunt puse față în față cu „forța alternativei” ruso-euroasiatice. Inevitabil, atitudinea față de schimbări adevărate, istovitoare, dar modernizatoare, în orice domeniu - de la producția economică până la percepția față de valori - slăbește, deoarece este sugerat un model mai simplu.

Prăbușirea regimului oligarhic la începutul verii lui 2019 le-a permis promotorilor agendei ruse în Republica Moldova să depășească, neclar pe cât timp, handicapul asocierii cu „răufăcătorii” și să preia o retorică pro-reformă care, deși străină și necaracteristică lor, este vitală pentru publicul local și apreciată de către partenerii externi. Paradoxal, dar datorită acestor

mișcări, președintele Dodon și Socialiștii și-au demonstrat utilitatea politică nu doar în raport cu Moscova, dar și față de Occident. În consecință, în ambele direcții geografice, guvernarea gestionată de partide politice, inspirate din sistemul de valori politice și civilizaționale rusești, este atât acceptabilă, cât și atractivă.

### Un context geopolitic regional favorabil

Contextul geopolitic regional pare să ajute această conjunctură. Intenția președintelui francez Emmanuel Macron de a „reinventa o arhitectură de securitate și încredere”, inclusiv pe dimensiunea vecinătății europene comune, între Rusia și UE, indică asupra apariției unei *ferestre de oportunitate* pentru reanimarea relațiilor cu Moscova ([Elysee.fr, 19 august 2019](#)). Demersul Parisului s-a soldat cu relansarea Consiliului ruso-francez pe probleme de securitate, la doar o lună după reuniunea Macron-Putin, pentru dezvoltarea anumitor idei cu privire la „stabilitatea strategică și securitatea europeană”.

Optimismul părții franceze, cu calm acceptat de Germania, dar și de UE, derivă dintr-o certitudine aproape absolută că Ucraina sub președinția lui Volodymyr Zelensky este dispusă să facă concesii necesare pentru a opri războiul în Donbas. În urma angajamentului sincer, deși însoțit de multe riscuri ascunse, de a încheia războiul cu orice preț, Președintele Zelensky a acceptat aranjamentele unui schimb de prizonieri cu Rusia, agreeat direct Putin. Au fost eliberați 35 de ucraineni ([Reuters, 7 septembrie 2019](#)), dintre care 24 marinari ucraineni și 11 prizonieri politici, deținuți ilegal de către autoritățile ruse. Concomitent, în Rusia au revenit 35 de cetățeni ruși și ucraineni, reținuți în Ucraina pentru activitatea militară în Donbas, inclusiv ucraineanul Volodymyr Tsemakh, solicitat de autoritățile olandeze ([UNIAN, 8 septembrie 2019](#)) pentru implicarea în doborârea avionului civil MH17 în 2014 ([Radio Free Europe, 5 septembrie 2019](#)). Schimbul de prizonieri a impulsat discuția despre perspectiva de soluționare definitivă a „dosarului Donbas”, cu efecte pozitive pentru toate părțile implicate, dar cel mai mult pentru Rusia. Totodată,

reanimarea dialogului dintre Kiev și Moscova facilitează discursul pro-rusesc în interiorul coaliției de guvernare de la Chișinău și ajută la multiplicarea percepției că Rusia ar juca un rol constructiv în regiune, inclusiv în reglementarea conflictului transnistrean.

### „Normalizarea” relațiilor: mizele Ucrainei, Rusiei și ale UE

La nivel de macro-geopolitică, toată atenția e captată de dezghețarea dialogului între Kiev și Moscova. Schimbarea de prizonieri constituie un punct de pornire esențial pentru o eventuală „normalizare” a relațiilor ruso-ucrainene. În plus, atât Zelensky, cât și Putin au nevoie de o imagine publică mai avantajoasă, pentru scopuri politice interne de durată lungă. E adevărat că, pentru liderul de la Kiev, fiecare cedare în fața Moscovei reprezintă ucrainean un risc la adresa consensului național în jurul agendei sale de guvernare, a credibilității sale și a „mâinii sale drepte” în legislativ - „Servitorul Poporului”. Totuși, diminuarea statisticii morților de război și pavarea drumului spre o pace durabilă prevalează în calculele politice ale lui Zelensky, reflectate în - sau inspirate din - așteptările populației. Sondajele pre-electorale au plasat foarte clar „sfârșitul războiului în Donbas” în topul priorităților ucrainenilor, cu 65%, fiind urmat de îmbunătățirea situației economice (39%) și de combaterea corupției (33%) ([IRI, iunie 2019](#)).

Orice ameliorare a relației cu Ucraina, fără cedări veritabile din partea Rusiei, oferă beneficii regimului lui Putin. Cel din urmă este interesat să convertească profilul pacificator al lui Zelensky într-o sursă valoroasă pentru consolidarea propriei legitimități, puternic contestate de generația tânără de ruși. (...) Astfel, în timp ce conducerea ucraineană urmărește o doctrină pacifistă, Moscova țintește normalizarea relațiilor bilaterale cu Ucraina ([Kremlin.ru, 7 septembrie 2019](#)). Mesajul binevoitor al Ministerului rus de Externe față de Zelensky elucidează semnele unei tactici de stimulare a cedărilor, dar și de discreditare a forțelor politice ucrainene care se opun acestora ([MID.ru, 7 septembrie 2019](#)).

Prin urmare, Rusia transferă toată responsabilitatea pentru stabilizarea Donbasului pe seama „*vointei politice*” a lui Zelensky, sporind presiunile interne și externe asupra lui. Viitoarele schimbări de prizonieri, care vor viza reprezentanții minorității tătare, vor fi utilizate în continuare pentru a diminua, în ochii publicului ucrainean, opțiunea militară ca soluție pentru protecția suveranității și integrității teritoriale în Donbas. Activismul francez în formatul normand de negocieri ([Elisee.fr, 7 septembrie 2019](#)) semnalizează pregătirea „greilor” Europei să intermedieze „normalizarea” relațiilor ruso-ucrainene, fără a oferi garanții Kievului cu privire la costurile aferente unor negocieri dictate de condițiile rusești. UE nu intervine, nu are atribuții în procesul de negocieri, dar încurajează, subtil, continuarea acțiunilor inițiate ([EEAS, 7 septembrie 2019](#)).

### Pacificarea Donbasului, o ușurare pentru toți

(...) În viziunea conducerii ucrainene, sfârșitul războiului este prioritar. Modul disciplinat în care s-a efectuat recentul „schimb de prizonieri” creează așteptări că administrația Zelensky va repeta aceeași performanță în cazul părții politice a „înțelegerilor de la Minsk” despre organizarea alegerilor în regiunile separatiste și recunoașterea rezultatelor lor de către Kiev ([KAS, februarie 2019](#)). Zelensky dispune de majoritatea parlamentară (254 din 424 de mandate) necesară pentru a ajusta Legea privind autogovernarea în anumite zone din regiunea Donbas și Lugansk”, pentru a rupe interdependența între „desfășurarea alegerilor”, dar într-o fază posterioară „retragerii forțelor militare și a armamentului rusec”. Eșecul în dosarul energetic, rezultat cu sistarea tranzitului gazului rusesc prin Ucraina la finele anului 2019, ar putea crea animozități, dar nu suficient de puternice pentru a afecta dialogului dintre Vladimir Putin și Volodimir Zelensky.

Pacificarea Donbasului va fi o ușurare și pentru noua Comisie Europeană în frunte cu Ursula von der Leyen. Renunțarea la extinderea sancțiunilor economice ([prelungite până în ianuarie 2020](#)) va atrage

după sine încheierea embargoului economic impus de Rusia pe produsele agroalimentare din UE. Politicul și economia europeană caută parteneri alternativi, interesați într-o ordine internațională multilaterală - consecință logică a deteriorării relațiilor transatlantice, cauzate de protecționismul comercial și diplomația unilaterală a administrației de la Washington. Anunțul recent despre stagnarea exporturilor germane și îngrijorările legate de un eventual război comercial americano-chinez motivează Franța, Germania și UE să asaneze relațiile cu actorii internaționali, considerați indispensabili pentru stabilitatea europeană...

### „Pachetul comprehensiv pentru Moldova” și politica externă echilibrată

Contopirea intereselor geopolitice în Ucraina are o importanță net superioară față de perspectiva de reglementare a conflictului transnistrean, aflat în stare „înghețată” deja peste două decenii. Totuși, ultimii pași ai Președintelui Dodon pe plan extern, pe direcția Est-Vest, evidențiază tentativa lui de a împacheta politica externă „echilibrată” cu problematica transnistreană. Astfel, în timpul vizitei de la Bruxelles, a doua la număr după cea din februarie 2017, Igor Dodon a articulat tezele vechiului „pachet comprehensiv pentru Moldova”. Invocat la Conferința de Securitate de la München din februarie 2019, acest „pachet” e fondat pe două concepte. Primul vizează „promovarea unei politici externe echilibrate”, iar al doilea se referă la „consolidarea principiului de neutralitate”, care să fie recunoscut la nivel

internațional ([Presedinte.md, 15 februarie 2019](#)).

Consensul actorilor externi - SUA, UE și Rusia - pe marginea depășirii crizei politice moldovenești din iunie 2019 a servit ca reper pentru a justifica valabilitatea tezelor „pachetului comprehensiv”, care au figurat în discuțiile cu șefa diplomației UE Federica Mogherini și cu Secretarul General al NATO, Jens Stoltenberg. Din propunere ignorată la Conferința de la München, menținerea unei „politici externe echilibrate în baza statutului de neutralitate” e considerată de Igor Dodon „o prioritate de bază pentru conducerea Republicii Moldova” ([Presedinte.md, 5 Septembrie 2019](#)). Neîmpărtășită de prim-ministra Maia Sandu și de Ministerul de Externe, și neconsultate cu societatea civilă de la Chișinău, aceste aspirații de politică externă sunt nelegitime „din fașă”. Cu toate acestea, Președintele Dodon planifică să discute „pachetul comprehensiv pentru Moldova” cu UE, SUA și Rusia și, împreună cu acestea, „să elaboreze un plan de acțiuni pentru implementarea acestuia cu succes” ([TASS, 27 august 2019](#)).

Nici teoretic și nici practic un asemenea „pachet” nu este logic și realizabil, chiar dacă Igor Dodon îi dă prioritate pe agenda sa politică. În primul rând, politica externă și statutul de neutralitate reprezintă o emanație a suveranității populare și nu pot fi fixate din exterior, dacă țara este subiect recunoscut al dreptului internațional. Altfel, defect de logică al mecanismului propus constă în faptul că orice intervenție a SUA, UE sau Rusiei în materie de politică internă vor echivala cu o imixtiune în afacerile interne ale Republicii Moldova. (...)

### În loc de concluzii...

Federația Rusă preferă să „normalizeze” relațiile cu țările din regiune, care se confruntată cu separatism, cu scopul final de a aprofunda influența rusească. Îmbrățișarea mecanică a modelului sugerat de partea rusă poate conduce la *transnistriizarea* inevitabilă a Ucrainei. „Normalizarea” relațiilor, precum în cazul Georgiei, se mai poate solda cu revizuirea frontierelor („borderization”) de către regiunile separatiste întreținute de Rusia (Osetia de Sud). De aceea, la normalizarea relațiilor ruso-ucrainene, Occidentul are obligația de a sprijini interesele naționale ale Ucrainei, astfel investind în stabilitatea unei țări cu aspirații europene și, implicit, în securitatea estică a continentului european.

Orice tip de „pachet pentru Moldova”, folosit pentru a consolida politica externă sau a interveni în statutul de neutralitate a țării - prescris în Legea Supremă, de altfel - este nelegitim *a priori*. Oricât de sonoră ar fi poziția Președintelui Dodon pe plan extern, gesturile sale par să servească mai degrabă interesele Rusiei, decât să le promoveze pe cele naționale, ignorându-se expres angajamentele din Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană. Titlul II, Articolul 3 al Acordului stipulează clar că dialogul politic UE-Republica Moldova „va spori eficacitatea cooperării politice și promovarea convergenței în materie de politică externă și de securitate”. Cât de mult această prevedere este compatibilă cu „pachetul comprehensiv” atât de promovat de către Președintele Igor Dodon?!

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).



**Asociația pentru Politică Externă (APE)** este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.



**Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)** este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.